

Asia: VN/14999/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen luonnoksesta.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia. Pyydettynä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

Ehdotetun säännöksen vaikutus

Valmisteverotuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka nojalla verovelvolliselta saatua, valmisteverotukseen liittyvää ilmoitustietoa ei saisi hyödyntää muun kuin verotukseen liittyvän rikoksen tutkimisessa, syytteeseen panossa tai tuomitsemisessa. Verotukseen liittyvän ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen ei siten enää voisi johtaa siihen, että henkilö samalla asettaa itsensä syytteen vaaraan muusta rikoksesta, kuten salakuljetuksesta.

Korkeimman oikeuden ennakkopäätöksessä KKO 2024:39 todettiin, että itsekriminointisuojaan takia verolainsäädäntöön perustuvan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä ei voida pitää rangaistavana, eikä tupakkatuotetta (nuuska) maahan tuovan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiä siten voida tämän vuoksi lukea hänen syykseen veropetoksena. Tällaisessa tilanteessa maahantuontia tulee arvioida yksinomaan salakuljetusrikoksena.

Käytännössä itsekriminointisuoja johtaa nykyisin siihen, että nuuskaa laittomasti Suomeen tuonutta henkilöä ei voida tuomita lainkaan veropetoksesta tai sen törkeästä tekemuodosta, vaan ainoastaan salakuljetusrikoksesta, joka on lievemmin sanktioitu ja joka mahdollistaa rajoitetummat tutkintakeinot. Tämä on koettu luonnoksessa ongelmalliseksi ennen kaikkea sen vuoksi, että suurimmat nuuskajutut ovat liittyneet järjestäytyneeseen rikollisuuteen, joissa toimintaa on usein johdettu ulkomailta käsin. Tullilta saadun tiedon mukaan suurimmat tutkitut nuuskajutut ovat voineet sisältää kerrallaan tuhansia kiloja käsittäviä nuuskalasteja. Lakiehdotuksen keskeinen tarkoitus on säilyttää mahdollisuus nostaa syyte ja tuomita tällaiseen toimintaan harjoittaneet henkilöt jatkossa sekä (törkeästä) veropetoksesta että salakuljetusrikoksesta, mikä oli käytäntö ennen ennakkopäätöstä KKO 2024:39. Tällöin myös salakuljetuksen osalta telepakkokeinot, kuten telekuuntelu ja -valvonta ovat käytettävissä samoin kuin esimerkiksi valvottu läpilasku. Tämän katsotaan luonnoksessa parantavan rikosten paljastamista ja selvittämistä sekä rikosoikeudellisen että verotuksellisten seuraamusten toimeenpanemista.

Nuuskan laitton tuonti tulee tyypillisesti ilmi viranomaisen eli käytännössä Tullin omiin havaintoihin perustuvassa valvonnassa. Jos valvonnassa havaitaan tuodun nuuskaa tai muita tuontikiellon alaisia tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita ilman, että niistä on annettu säädettyjä ilmoituksia verotusta varten, Tulli voisi ehdotetun säännöksen voimaantulon jälkeen käynnistää sekä salakuljetusrikokseen että veropetokseen liittyvän esitutkinnan. Valvonnassa kiinni jäänyt ei uuden säännöksen alaisuudessa voisi vedota itsekriminointisuojaan, koska ehdotetun säännöksen mukaan verovelvollisen antamasta valmisteverotusta koskevasta ilmoituksesta saatua tietoa ei saa hyödyntää verovelvollisen muun rikoksen kuin valmisteveron lainvastaiseen välttämiseen tai sen yrittämiseen liittyvän rikoksen tutkimisessa, syytteeseen panossa ja tuomitsemisessa. Jos törkeän veropetoksen tunnusmerkistön epäillään täyttyneen, käytettävissä olisivat myös kyseistä rikosta koskevat pakkokeinot, jotka ovat neljän vuoden enimmäisrangaistustason takia laajemmat kuin salakuljetuksessa, jonka enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Tämä edistäisi luonnoksen mukaan näiden rikosten selvittämistä ja verotuksen toimeenpanoa. Tällaisissa tilanteissa on useimmiten kyse edellä mainitusta ammattimaisesta rikollisuudesta, jolloin ennakkopäätöksen KKO 2024:39 mukainen itsekriminointisuoja johtaa ainoastaan siihen, että henkilöä vastaan voidaan nostaa syyte ja hänet voidaan tuomita vain salakuljetusrikoksesta.

Ehdotettu hyödyntämiskieltoa koskeva säännös tulisi varsinaisesti sovellettavaksi vain niissä tilanteissa, joissa tuonnista on annettu asianmukainen ilmoitus verotusta varten. Koska kysymys on tuotteista, joita ei saa tuoda maahan, luonnoksen mukaan ei ole oletettavaa, että ilmoituksia ryhdyttäisiin tekemään ainakaan merkittävässä laajuudessa. Ehdotetun säännöksen todellinen vaikutus liittyisi sen vuoksi edellä mainittuun ammattimaiseen nuuskan maahantuontiin ja sen tehokkaaseen kriminalisointiin. Kriminaalipoliittisesti lienee kuitenkin syytä seurata sitä, voivatko ammattimaiset nuuskan maahantuojat siirtyä ilmoittamaan ja maksamaan valmisteveron, jolloin heitä ei voida syyttää salakuljetusrikoksesta eikä luonnollisesti myöskään veropetoksesta, koska verot on asianmukaisesti ilmoitettu ja maksettu.

Ehdotuksella ei luonnoksen mukaan olisi merkitystä niissä tapauksissa, joissa yksityishenkilö tuo maahan nuuskaa tai muita tupakkalaissa tarkoitettuja tuotteita tupakkalaissa sallituissa rajoissa. Verottoman tuontioikeuden puitteissa tapahtuva tuonti ei tulisi arvioitavaksi myöskään veropetoksen tunnusmerkistön kautta. Suomen Asianajajat pitää tärkeänä, että muutoksella ei ole vaikutusta tavanomaiseen omaan käyttöön tuodun nuuskan maahantuonnin osalta yksityishenkilöiden osalta. Tällaista ei ole odotettavissa.

Luonnoksessa on selvitetty myös muita toteuttamisvaihtoehtoja, kuten säännöstä salakuljetuksen törkeästä tekemuodosta, salakuljetuksen dekriminolisointia tupakkalaissa, veroilmoitusvelvollisuudesta luopumista ja pelkkää hallinnollista sanktiointia. Näitä ei luonnoksessa ole kuitenkaan katsottu eri syistä tarkoituksenmukaisiksi.

Suomen Asianajajien näkemys

Suomen Asianajajien käsityksen mukaan ehdotettu hyödyntämiskielto ei käytännössä varsinaisesti paranna henkilön oikeusturvaa, vaan sen tarkoituksena on mahdollistaa edelleen ammattimaiseen nuuskan laittomaan maahantuontiin liittyvä kriminalisointi ja näiden rikosten tehokas tutkinta. Kyse on siis ennen kaikkea kriminaalipoliittisesta valinnasta. Ehdotetun säännöksen ei kuitenkaan nähdä myöskään heikentävän henkilön oikeusturvaa niissä harvinaisissa tilanteissa, joissa nuuskaa laittomasti maahantuonut henkilö tekee vaaditun veroilmoituksen ja maksaa verot asianmukaisesti, sillä tällaisissa tapauksissa hyödyntämiskielto toteuttaa itsekriminointisuoja. Tällaisessa harvinaiseksi oletetussa tilanteessa henkilön itse ilmoittamia tietoja ei voida hyödyntää häntä vastaan salakuljetusrikoksen osalta.

Suomen Asianajajien käsityksen mukaan sääntelyn tavoite eli järjestäytyneen rikollisuuden muodossa tapahtuvan laittoman toiminnan torjuminen on päämääränä hyvä ja kannatettava.

Uusimäki Cecilia
Suomen Asianajajat